

Eline Begtrups tale ved skolemødet i Aarhus

Taler

Eline Begtrup
Forstander på Levring
Højskole

Sted

Aarhus

Omstændigheder

Dato for afholdelse er ukendt, men talen er udgivet i "Kvinden og Samfundet" i 1898.

Opdrages Kvindens Vilje tilstrækkeligt fra Barndommen af?

Vi Højskolelærere have jo i vor Praksis nogen Anledning til at iagttage Resultaterne af Skolens og Hjemmenes Opdragelse. En af de Iagttagelser, jeg for min Part mener at have gjort, og som mine andre Erfaringer stadfæste, er den, at Kvindens Vilje, hendes Handlekraft i det mindste, er upaalideligere end Mandens, rimeligvis ikke af Naturen, men paa Grund af en uudviklet Æresfølelse paa dette Punkt. Jeg mener, at der her findes en stor Forskel, og at den ligger i, at Drengen fra Barndommen opdrages i den Forestilling, at det er en Æressag for ham at fuldføre, hvad han har besluttet og begyndt - det er den Erfaring, han stadig herved vinder om, hvad en trofast Vilje magter, som gør ham saa lykkelig selvsikker paa hans senere Bane - mens Pigerne i de fleste Tilfælde opdrages til, saa snart Vanskelighederne komme dem ind paa Livet, at søge andres Hjælp eller opgive deres Forehavende. Og mens Pigerne advares mod Overanstrengelse, opmuntres Drengene til at sætte deres Glæde i at vise det svage Køn Riddertjenester; saaledes arbejder den ene Parts Opdragelse den andens i Hænderne.

Naa, i og for sig er der intet at indvende mod, at Kvinder - og Mænd med for den Sags Skyld - søge at slippe gennem Livet uden unødigt Besvær. Man elsker nu en Gang ikke Arbejdet for Arbejdets egen Skyld og er ikke heller forpligtet dertil. Men ved den Indrømmelse til Kvindernes svagere Kræfter, som her gøres, afstedkommes den Ulykke, at Smaapigerne og senere de unge Piger, hver Gang de staa for, hvad man kunde kalde en Barriere i deres Arbejde, lade sig bære over; de undvige, hver Gang der kræves stærk Anspænding af deres Evner, og de faa saaledes aldrig Lejlighed til at erfare, at Viljen er Maalets Moder. Saa lidt som de

faa Sjælens Muskelstyrke, Handlekraften, udviklet, saa lidt vinde de Tro paa Viljens guddommelige Skabermagt. Og paa denne Tro ere alle menneskelige Fremskridt grundede. Det er en af Livets mægtigste Love, at i samme Grad, som Troen paa at kunne naa Maalet vokser, i samme Grad vokser ogsaa Evnen til at naa det. Og i samme Grad som Tvivlen sniger sig ind paa En, hæmmes hele Ens Færd.

Jeg saa en Gang, mens der ventedes paa et forsinket Tog, en Dreng bruge hen ved 10 Minutter til at faa Fodfæste paa en Dørfylding med Negle og Tær; ustandselig gled han ned og ustandselig prøvede han atter paa at hage sig fast. Tilsidst naaede han at staa et lille Sekund deroppe. Og jeg tænkte ved mig selv: en Pige vilde forlængst have opgivet det. Saa snart hun begyndte at blive træt, vilde hun have sagt til sig selv, at det aldeles intet praktisk Udbytte medførte at staa paa en Dørfylding. Og saa vilde hun ophøre med Forsøget. Overfladisk set kunde hun synes at have Ret. Men efter deres forskellige Fremfærd vilde de to Børn nu have høstet to forskellige Erfaringer: Drengen vilde være blevet bestyrket i Troen paa sin Viljes Uimodstaaelighed, mens Pigen vilde have endnu lettere ved at tabe Modet næste Gang.

Og selv om man vilde sige, at Manden i sit Kald trænger mest til en modig Vilje, Kvinden derimod mest til en taalmodig, saa er der afgørende Øjeblikke i Kvindens Liv, som kræver et klart og bevidst Mod: Naar hun vælger sin Husbond, naar hun undfanger sit Barn og føder det til Verden. Ingen kan her tage Ansvaret fra hende. Og hvorledes kan desuden en Kvinde, som ikke har lært at bygge paa egen Viljekraft, nedarve denne Evne til Sønnerne eller opøve dem i den. Kvinderne med de uudviklede, ubeherskede Viljer blive derfor Mødre til de viljeløse fin-de-siécle Mænd.

Og ved Siden af disse Mødre staar den voksende Skare af ugifte Kvinder, der i rent borgerlig Henseende skulle være deres egen Lykkes Smed. Disse have endnu en anden og stor Vanskelighed at kæmpe med: Ens Livsgerning bygger man ikke alene paa sin egen Tro til de Evner, man først lærer at kende ved at tage dem i Brug. Man bygger ogsaa paa og hjælpes ogsaa i det rent ydre frem af den fælles, den „offentlige” Tro paa Menneskeviljens Rækkeevne. Den er det, som hjælper Læredrengen til en Mester, Handelsmand og Fabrikant til Kredit, Embedsmanden til et Embede. Denne Tro er skabt gennem Aarhundreders Erfaringer, den er øget af hver Mand, som trofast forfulgte sit Maal og naaede det, lige som den er svækket ved hvert et moralsk Nederlag. Disse Erfaringer ere

Metalbarrerne i Menneskeslægtens Skatkammer, som give Planers og Løfters Papirsedler deres Værdi. Men denne offentlige Tillids Støtte maa alle *de* enligtstillede Kvinder give Afkald paa, som bryde sig nye Baner, altsaa ingen Erfaringer have bag sig, og det sker atter og atter i en Overgangstid som vor. Saa meget kostbarere bliver da netop for dem den personlige Erfaring fra Barneaarene om deres Viljes Herredømme over Naturens Hindringer.

I vor Angst for, at vore unge Piger skulle blive ukvindelige eller overanstrengte, have vi ofte, altfor sørgelig ofte, unddraget dem den Viljens Optugtelse, som giver Livsmod til deres senere Gerning, Frejdighed og Fylde i deres Ægtestand eller i deres enlige Stand. Vi frygte, at det yndige, det vindende blide skal tage Skade. Og dog turde Sandheden være den, at lige som den unge Pige, der er styrket ved Gymnastik, træder lettere end den uøvede, saaledes bliver den Kvindes Væsen, som er Herre over sin egen Vilje, mest behersket og derfor egentlig ogsaa yndigst.

Med Hensyn til Kvindeviljens Opdragelse have Nutidsskolerne et bestemt Ansvar. De have deres lille Andel i, at vi ere stillede uheldigere end før. Der var i det solide huslige Arbejde, i Brygning og Bagning, Spinden og Væven, Kærnen og Lysestøben en sund Opøvelse af Viljen. Salomon giver (i de sidste 21 Vers af Salomons Ordsprog) en prægtig Skildring af en saadan daadskraftig, yndig og kærlig Husmoder, som er værd at gennemstudere, saa meget mere som nogle faa Linier, deriblandt de allersidste, komme ind paa en aldeles moderne Betragtning af Kvindens Retsstilling.

Kvinden har til Dels faaet andre Baner; hun sætter sjældent mere saa mange Hænder i Gang; hun staar ikke op ved Lys og sætter sig til at spinde og væve i sine Forældres Hus; nu tager hun sin Skolepose og gaar i Skole. Og Skolen, som her har taget Hjemmets Ansvar, maa ogsaa tage dets Pligter. Et Led i Viljens Opdragelse vilde det være ikke at lade Smaapigernes Tid være for stærkt optaget af Fag, der kun kræve lidt Initiativ, liden selvstændig Tankevirksomhed, og derimod lægge mere Vægt paa Fag, som kræve en bestemt Viljesakt. Mindre Sprog, mere Fysik og Matematik, især Geometri. Mindre Skønskrivning og flere Udarbejdelser i Modersmaalet af saadanne, som kræve selvstændige Bedømmelser, Drøftelser og Slutninger; og hellere en saadan kort, afsluttet Opgave, end lange Beskrivelser af Skovture, Rejser og Venindebreve. Mindre Hæklen og Broderen, mere Tilskæren og Tilpasning. Færre drømmende Maaneskinsture, mere Gymnastik. Ja, for ikke at misforstaas, maa jeg her tilføje,

at det „mere” og „mindre” kun gælder Fagenes indbyrdes Forhold i Almindelighed, ikke det i Nutidens Skoler herskende Forhold, som jeg ikke tilstrækkeligt kender, men som jeg for Resten tror, bevæger sig hen imod det ønskelige. Men saa turde ogsaa i denne Sammenhæng Fællesundervisningen være et vigtigt Led i Skoleopdragelsen. Jeg har aldrig haft Lejlighed til at skabe mig et Skøn over dens Hensigtsmæssighed, men til det foreliggende Formaal maa det indrømmes, at Smaapiger i jævnaldrende Drengene kunde faa bedre Opdragere end i os ældre. Den sunde Ubarmhertighed, som Drengene vise hverandre, ville de ogsaa vise Pigerne, mens vi voksne altid ville have svært ved at modstaa Pigerne tavse eller udtalte Bøn om Skaansel og Overbærenhed.

Lydighed er Kvindens Smykke; sandt nok. Men efter min Erfaring ere unge Mænd mere oprigtige og paalidelige i deres Lydighed end unge Piger. Hvad man ikke har, kan man ikke give bort; og hvem der ikke kender sin Vilje til Bunds og er fuldstændig Herre over den, kan heller ikke fuldt underlægge den en andens. Kun den stærkeste og frieste Vilje har med fuld Sandhed kunnet sige: ske ikke efter min, men din Vilje. Der er imidlertid et godt Udgangspunkt i de unge Pigers Natur, som ofte forsømmes, det er den stærke Offertrang. I Stedet for at afvise den som overdreven eller upraktisk, burde man af Kærlighed til Barnet føre det fra viljeløse Drømme og det ublodige Martyrium over i Virkelighedens daadkraftige Verden. Den lille Pige, som vil ofre Faders Penge paa Veninder, paa fattige, paa Missioner, lad hende lære at ofre af sit eget: af sin egen Fritid, sit eget Arbejde. Sig hende, at naar nogen beder om Kappen, maa hun give Kjortelen med. Lad os ikke agte de gode Forsætter for højt, men vente som Elieser, til Rebekka *har* ført sin kønne Tanke ud, til hun har vandet alle Kamelerne, saa deres Ørkentørst virkelig er slukket. Den unge Pige faar da Lejlighed til at bedømme Livskraften af sine fromme Forestillinger, en Lejlighed, der maaske kan faa mere Betydning, end hendes opofrende Børnebladsfortællinger.

Summen af, hvad jeg har fremsat, bliver altsaa: Lad vore Smaapiger faa Lov *til gennem egen Erfaring* at maale Viljens Rækkeevne. Det giver, dem Forstaaelse og Agtelse for andres Kamp, den rette Selvtillid og den rette Ydmyghed.

Efterskrift.

Efter at jeg er kommet frem med disse Tanker, har jeg ofte mødt den Indvending - ikke mindst fra Ægtemænd - at Kvindens Vilje paa ingen Maade er mindre stærk eller sejt end Mandens. Jeg har overvejet det en Del, da jeg er

temmelig sikker paa, at mine Slutninger hvile paa rigtige Iagttagelser. Dog, for det første er det egentlig ikke Viljens Styrke, men dens Opøvelse, dens Tilegnelse, Vægten er lagt paa. Den ligger som et stærkt Redskab i en ofte svag Haand. Endelig har jeg heller intet imod at slutte mig til den Bemærkning, der er fremsat, at Kvindens Vilje kan være meget stærk, naar Lysten driver Værket. Hvor hendes Ønsker ere varme, er hendes Vilje mægtig - især til at sætte andre i Gang - men det betænkelige er, at vi Kvinder sjældent føle os forpligtede over for en gjort Begyndelse. Naar Vanskelighederne blive større end Ønskernes Varmegrad, afsvales disse let, og de fleste Kvinder ville da vistnok uden synderlig Betænkning opgive Ævret. De smukke Undtagelser, Historien og det daglige Liv fremviser, kunde ikke berøres i et alment pædagogisk Foredrag, der maatte afsluttes paa en halv Time.

Kilde

"Kvinden og samfundet" nr. 11, 1898, s. 180-84, Kvinfos kvindearkiv.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Kvindebevægelsen, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/eline-begtrups-tale-ved-skolemoedet-i-aarhus-1898>